

УДК 342.9

НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНОГО ОСКАРЖЕННЯ В СИСТЕМІ ЗАСОБІВ ГАНТУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИНЦИПУ РІВНОСТІ ПЕРЕД ЗАКОНОМ У СФЕРІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

Тетяна ЧЕХОВИЧ,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри конституційного права
Київського національного університету імені Тараса Шевченка

АНОТАЦІЯ

У статті досліджено актуальні питання нормативно-правових засад адміністративного оскарження в системі засобів гарантування та реалізації принципу рівності громадян перед законом у сфері публічного управління. Здійснено аналіз чинного законодавства України із зазначеного питання. Автор доводить, що адміністративне оскарження виконує роль одночасно і як засобу гарантування, і як сфери застосування принципу рівності громадян перед законом. Разом із тим автор доходить висновку, що сучасний стан нормативно-правового забезпечення принципу рівності громадян перед законом під час і за допомогою адміністративного оскарження перебуває на недостатньому рівні. Розглянутим нормативно-правовим актам, які регламентують порядок адміністративного оскарження або його окремі аспекти, властиві численні прогалини. Окреслена ситуація може бути виправлена шляхом внесення відповідних змін і доповнень, урахуваючи запропоновані автором орієнтири в регламентації способів та правил застосування принципу рівності під час адміністративного оскарження.

Ключові слова: принцип рівності громадян перед законом, публічне управління, суб'єкти публічного управління, адміністративне оскарження, законність у сфері публічного управління, гарантія захисту прав та законних інтересів.

NORMATIVE AND LEGAL INSURANCE OF AN ADMINISTRATIVE ACCIDENT SURROUND BY ADMINISTRATION FROM THE SYSTEM OF SECURITY OF THE GUARANTEE AND REALIZATION PRINCIPLE OF PRIVACY BEFORE THE LAW OF THE SPHERE OF PUBLIC MANAGEMENT

Tetiana CHEKHOVYCH,

Candidate of Juridical Sciences,
Associate Professor of Constitutional Law Department
of Taras Shevchenko National University of Kyiv

SUMMARY

The article investigates the actual issues of the regulatory and legal basis of administrative appeal in the system of means of guaranteeing and implementing the principle of equality of citizens before the law in the field of public administration. The analysis of the current legislation of Ukraine on the above question is carried out. The author argues that the administrative appeal plays a role both at the same time as a means of guarantee, and as a sphere of application of the principle of equality of citizens before the law. At the same time, the author comes to the conclusion that the current state of normative-legal provision of the principle of equality of citizens before the law during and through administrative appeals is insufficient. Considered normative legal acts that regulate the procedure of an administrative appeal or its separate aspects, there are numerous gaps. The situation outlined here can be corrected by making appropriate changes and additions, taking into account the guidelines suggested by the author in regulating the methods and rules of application of the principle of equality during an administrative appeal.

Key words: principle of equality of citizens before the law, public administration, subjects of public administration, administrative appeal, legality in the field of public administration, guarantee of protection of rights and legitimate interests.

Постановка проблеми. Дослідження особливостей реалізації та правової регламентації принципу рівності громадян перед законом за окремими напрямками діяльності суб'єктів публічної адміністрації дозволило дійти висновку про необхідність запровадження певних правових засобів забезпечення рівності громадян перед законом у сфері публічного управління, що робить актуальним їх вивчення. У цьому ракурсі доцільно згадати, що правовою наукою і практикою вироблено низку дієвих і загальноприйнятних способів захисту суб'єктивних прав, свобод та інтересів, серед яких правознавці називають: адміністративний контроль, звернення громадян, адміністративну юстицію, адміністративне оскарження, юридичну відповідальність [1, с. 347].

Поміж них особливе місце належить адміністративно-оскарженню, під яким прийнято розуміти звернення до суб'єкта публічної адміністрації з вимогою захистити публічні права, свободи та інтереси від незаконної діяльності (бездіяльності) підпорядкованого суб'єкта [1, с. 348]. Це зумовлено надзвичайно важливою роллю, яку воно виконує, та рисами, якими, як відзначають вчені, воно наділене.

Стан дослідження проблеми. Слід визнати, що наукових розвідок у цьому напрямку обмаль, а цілеспрямованих досліджень сучасного розуміння механізму гарантування реалізації принципу рівності громадян перед законом у сфері публічного управління взагалі одиниці. До таких досліджень можна віднести наукові праці О. Батанова, А. Кузнецова, Є. Морозова, Р. Рудницької, О. Сидорчук,

О. Стельмах, О. Федорчака та ін. Питання щодо адміністративного оскарження як дієвого і загальноприйнятого способу захисту суб'єктивних прав, свобод та інтересів громадян у своїх наукових розвідках досліджували Р. Мельник, В. Бевзенко, О. Циганов, М. Лошицький та ін., проте, незважаючи на вже існуючі наукові дослідження в даній сфері, питання щодо адміністративного оскарження в системі засобів гарантування та реалізації принципу рівності перед законом у сфері публічного управління є малодослідженим та потребує ґрунтовного наукового аналізу.

Цілі статті. Мета цієї статті впливає з необхідності дослідження нормативно-правових засад забезпечення адміністративного оскарження в системі засобів гарантування та реалізації принципу рівності перед законом у сфері публічного управління.

Виклад основного матеріалу. Досліджуючи питання щодо нормативно-правових засад забезпечення адміністративного оскарження в системі засобів гарантування та реалізації принципу рівності перед законом у сфері публічного управління, вважаємо, що перед тим, як перейти до вивчення спеціальних актів, необхідно звернути увагу на загальні (з точки зору адміністративного оскарження) акти, які регулюють правовідносини у сфері забезпечення принципу рівності й недопущення дискримінації. Насамперед, мова йде про закони України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» і «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні» [2]. Виходячи з положень цих законів, забезпечення принципів рівності й недискримінації становить собою окремий напрямок у публічно-управлінській діяльності, а отже, передбачає певну специфіку в нормативно-правовому регулюванні, процедурах, вимогах тощо. Логічно припустити, що й адміністративне оскарження має здійснюватись із певними особливостями, зумовленими саме даною сферою публічного управління. І така думка знаходить своє обґрунтування в існуванні ст. 14 Закону України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні» і ст. 22 Закону України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків», присвячених оскарженню рішень, дій чи бездіяльності з питань дискримінації. Відповідно, якщо ці закони містять положення про адміністративне оскарження, очевидним стає висновок про наявність окремих процедур оскарження з причин порушення принципу рівності або принаймні особливостей, які мають враховуватись у загальних процедурах оскарження рішень у випадках такого порушення. Але названі акти декларують лише право на оскарження у випадках, коли особа вважає, що стосовно неї виникла дискримінація (або до неї було застосовано дискримінацію). Жодних особливостей у процедурах оскарження ці нормативні документи не закріплюють. А раз так, то й певно таких особливостей не існує, а порушення принципу рівності в публічно-управлінській діяльності має оскаржуватись у загальному порядку як звичайне порушення вимог закону (в даному випадку – щодо дотримання принципу рівності).

Відповідно, маємо підсумувати, що рівність громадян перед законом забезпечується за допомогою адміністративного оскарження в загальному порядку, як і решта прав і свобод, принципів, правових приписів. Це може наштовхнути на думку про те, що, як предмет адміністративного оскарження, принцип рівності не відрізняється від інших вимог закону, недотримання яких створює підстави для подання скарги. Але з таким навряд чи можна погодитись. Може, законом і не передбачено окремих процедур оскарження рішень, дій чи бездіяльності з підстав порушення принципу рівності, але доведення факту порушення цього принципу, обґрунтування скарги в таких випадках, доведення суб'єктами публічної адміністрації

правомірності власних рішень під час розгляду скарги на них, вмотивування рішення, прийнятого за наслідком розгляду скарги, – обов'язково матимуть специфіку. Однак ми викладемо власні міркування із цього приводу після того, як розглянемо наступну групу нормативних актів – спеціальних, із приводу наявності або відсутності в них нормативно закріпленої вимоги щодо застосування принципу рівності у процедурах адміністративного оскарження. Це сприятиме повноцінному дослідженню обраної теми та обґрунтованості авторських висновків.

Вивчаючи низку спеціальних нормативних актів, приходимо до думки про можливість їх поділу на дві підгрупи:

1. Нормативні акти, прийняті для урегулювання порядку реалізації права громадян на звернення. Нагадаємо, що скарги є різновидом звернень громадян, а отже, ця група нормативних актів виконуватиме роль загальних поміж решти спеціальних актів, оскільки закріплює засади і загальний порядок розгляду як звернень загалом, так і скарг зокрема. До них слід віднести: Закон України «Про звернення громадян» [3], Указ Президента України «Про першочергові заходи щодо забезпечення реалізації та гарантування конституційного права на звернення до органів державної влади та органів місцевого самоврядування» від 7 лютого 2008 р. № 109/2008 [4], Постанову Кабінету Міністрів України «Про затвердження Інструкції з діловодства за зверненнями громадян в органах державної влади і місцевого самоврядування, об'єднаннях громадян, на підприємствах, в установах, організаціях незалежно від форм власності, в засобах масової інформації» від 14 квітня 1997 р. № 348 [5], Наказ Міністерства юстиції України «Про затвердження Порядку розгляду звернень та організації особистого прийому громадян у Міністерстві юстиції України, його територіальних органах, підприємствах, установах та організаціях, що належать до сфери його управління» від 15 лютого 2017 р. № 388/5 [6], Наказ Генеральної прокуратури України «Про затвердження Інструкції про порядок розгляду звернень і запитів та особистого прийому громадян в органах прокуратури України» від 20 грудня 2017 р. № 357 [7], Наказ Міністерства внутрішніх справ України «Про затвердження Порядку розгляду звернень та організації проведення особистого прийому громадян в органах та підрозділах Національної поліції України» від 15 листопада 2017 р. № 930 [8] та ін.

Цими актами закріплено чимало вимог до порядку й процедур подання і розгляду звернень, включаючи скарги. Але переважна більшість із них не містить окрему вказівку стосовно обов'язкового дотримання принципу рівності під час провадження за зверненнями громадян. Виключення складає (поміж названих) лише Наказ Генеральної прокуратури України «Про затвердження Інструкції про порядок розгляду звернень і запитів та особистого прийому громадян в органах прокуратури України» від 20 грудня 2017 р. № 357, яким у п. 4 Загальних положень Інструкції закріплено, що «розгляд звернень і запитів, особистий прийом громадян в органах прокуратури здійснюються на принципах законності, недопущення дискримінації за будь-якими ознаками. Тобто суб'єкти нормотворчих повноважень, певно, вирішили, що дотримання принципу рівності не є спеціальною вимогою до порядку розгляду звернень у більшості випадків. У цілому такий підхід можна виправдати за рахунок того, що всі органи публічної влади зобов'язані дотримуватись принципу рівності завжди, керуючись положеннями Конституції України й нормативними актами, які регламентують їх правовий статус. Саме тому, припускаємо, суб'єкти нормотворення не закріплюють обов'язковість дотримання принципу рівності в кожному конкретному випадку та в кожному нормативному акті окремо.

З іншого боку, нормативно закріплені вимоги, принципи, яких мають дотримуватись суб'єкти публічної влади у своїй діяльності, зумовлюють той комплекс дій, які вони мають здійснити, щоб положення закону були виконані. Відтак якщо дотримання принципу рівності не передбачене як вимога до процесу розгляду звернень (скарг), то дії, які мають бути здійснені у зв'язку з необхідністю його дотримання, не буде визначено, а отже, не буде запроваджено й запущено в дію механізм реалізації принципу рівності в таких правовідносинах. На нашу думку, допоки принцип рівності не визнаватиметься як реальна вимога, яку необхідно виконувати за допомогою активних дій (а не мовчазного врахування як факту, який достатньо відобразити «на папері»), чи пасивного утримання від порушення, що не завжди може мати місце в силу «людського фактору»), неможливо буде вести мову про його справжнє дотримання і застосування, а внаслідок цього і про справжнє верховенство права і законність.

2. Нормативні акти, прийняті з метою упорядкування відносин, які виникають у зв'язку з адміністративним оскарженням рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів публічної адміністрації. До них можемо віднести, наприклад, такі: Постанову Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку розгляду скарг у сфері державної реєстрації» від 25 грудня 2015 р. № 1128 [9], накази Міністерства фінансів України «Про затвердження Порядку оформлення і подання скарг платниками податків та їх розгляду контролюючими органами» від 21 жовтня 2015 р. № 916 [10], «Про затвердження Порядку розгляду контролюючими органами скарг на вимоги про сплату недоїмки зі сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування та на рішення про нарахування пені та накладення штрафу» від 9 грудня 2015 р. № 1124 [11] та ін. На відміну від попередньо розглянутої групи нормативних документів, ці нормативні акти присвячені виключно сфері адміністративного оскарження. Відповідно, такі акти містять найбільш конкретизовані правила подання і розгляду адміністративних скарг, вирішення адміністративних справ по суті та прийняття за їх наслідком відповідних рішень. Але уважне ознайомлення з їх змістом дозволяє встановити, що в них так само не відведено самостійного місця вимогам із приводу дотримання принципу рівності (при цьому решта принципів так само не згадується: ані принцип законності, ані принцип верховенства права тощо).

Із названих вище причин такий стан нормативного закріплення принципу рівності вважаємо недосконалим, а нормативні акти, якими регулюється адміністративне оскарження, – такими, що містять прогалини й недоліки. Ураховуючи це, пропонуємо власне бачення застосування принципу рівності під час оскарження рішень, дій та бездіяльності суб'єктів публічної адміністрації, яке варіюється в залежності від конкретного прояву (аспекту, боку) адміністративного оскарження. На нашу думку, його виклад сприятиме формуванню знань про те, яким чином адміністративне оскарження може одночасно розглядатись як засіб гарантування і реалізації принципу рівності громадян перед законом у публічному управлінні.

Так, якщо розглядати адміністративне оскарження як «інструмент захисту прав і свобод», то застосування принципу рівності (та регламентація відповідних вимог) може здійснюватись, наприклад, таким чином: усі громадяни мають рівні можливості й повноваження вдаватись до інструменту оскарження рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів публічної адміністрації; скарги всіх громадян повинні прийматись, незалежно від ознак статі, раси, кольору шкіри та ін.; усі громадяни мають рівні можливості подавати скарги в конкретних випадках та на підставах, визначених законом (не можуть в одних і тих самих випадках одні

скарги прийматись, а інші – ні); до всіх скарг висуваються однакові вимоги щодо форми і змісту (якщо особливості не визначені на нормативному рівні); всі скарги мають подаватись на однакових правилах, включаючи правила юрисдикції; всі скарги мають розглядатись на однакових умовах, в однаковому порядку тощо.

Якщо вести мову про адміністративне оскарження як «гарантію дотримання прав і свобод», то дотримання принципу рівності гарантуватиметься за рахунок: нормативно закріпленої можливості громадян захистити свої права й інтереси в позасудовому порядку, шляхом оскарження рішень, дій чи бездіяльності, які порушують принцип рівності; якісно сформульованого порядку адміністративного оскарження, процедур розгляду й реагування на адміністративні скарги, наслідків оскарження (наприклад, скасування відповідних рішень, поновлення прав, вчинення певних дій тощо), що сприятиме ефективному й реальному захисту прав і свобод у випадках порушення принципу рівності, відновленню й дотриманню рівності всіх громадян перед законом; нормативного закріплення процедур контролю та притягнення до відповідальності у випадках порушення правил адміністративного оскарження, що робитиме оскарження дієвим, а отже, сприятиме реальному дотриманню принципу рівності, якщо його порушення становить предмет скарги та ін.

Якщо під адміністративним оскарженням мати на увазі відповідне «право особи оскаржувати рішення, дії чи бездіяльність суб'єктів публічної адміністрації», то принцип рівності буде вважатись дотриманим за умови, що: всі громадяни рівні у праві на оскарження; право на оскарження надається всім громадянам, незалежно від їх статі, кольору шкіри, майнового стану та інших ознак; право на оскарження має однаковий зміст і обсяг для всіх громадян; усі громадяни мають однаковий комплекс правомочностей, з яких складається право на оскарження; право на оскарження не може обмежуватись в обсязі і змісті в залежності від статі, кольору шкіри, майнового стану та інших ознак скаржника; всі громадяни мають однакові правові можливості реалізувати право на оскарження; механізм реалізації права на оскарження має бути однаковий щодо всіх громадян (якщо інше не передбачено на нормативному рівні); до всіх громадян висуваються рівні вимоги стосовно реалізації ними права на оскарження (якщо інше не передбачено на нормативному рівні); та ін.

У випадку, якщо адміністративне оскарження розуміється як «напрямок діяльності суб'єктів публічного управління», то принцип рівності може застосовуватись так: в усіх випадках подання скарг суб'єкти публічного управління мають однаково діяти на підставі й у межах повноважень; суб'єкти публічного управління мають однаково застосовувати й тлумачити нормативно-правові акти в однакових випадках подання скарг (щодо однакових відносин); суб'єкти управління повинні додержуватись однакових правил прийняття, розгляду адміністративних скарг, прийняття рішення за наслідком вирішення адміністративної справи, доведення до відома цього рішення; суб'єкти публічного управління повинні додержуватись однакових процедур розгляду скарг щодо всіх скаржників (якщо інше не зумовлене законом); суб'єкти публічної адміністрації мають рівним чином дотримуватись правил юрисдикції (вони не можуть змінюватись у залежності від особистих якостей, ознак скаржника); в усіх випадках подання скарг суб'єкти публічного управління мають керуватись нормативно-правовими актами, а не суб'єктивними чинниками (особистим ставленням до скаржника, його кольору шкіри, статі тощо), та ін.

У «процедурах» адміністративного оскарження принцип рівності може застосовуватись таким чином: в усіх

випадках подання скарг суб'єкти публічного управління мають дотримуватись однакових строків розгляду, прийняття рішення доведення рішення до відома скаржника, якщо інше не передбачене законом; до всіх скаржників встановлено однакові вимоги щодо строків подання скарги та висунуті однакові умови щодо подовження таких строків (якщо інше не визначено на нормативному рівні); рішення по всіх скаргах мають однаково обов'язково та однаковим чином доводитись до відома скаржника (якщо інше не встановлено законом або не зумовлено об'єктивними обставинами); до рішень за наслідком розгляду всіх скарг висуваються однакові вимоги щодо форми й змісту; всі рішення за наслідком розгляду адміністративних скарг повинні бути обґрунтовані з посиланням на об'єктивні обставини та правові норми; всі скарги мають розглядатись в однаковому порядку та за допомогою однакових процедур (якщо інше не передбачено на нормативному рівні); всі процедури мають однаковий зміст та однаково нормативно-правове підґрунтя, якщо інше не передбачено нормативно-правовими актами.

Остання якість адміністративного оскарження також пов'язана із застосування принципу рівності. Зокрема: всі скарги однаковою мірою можуть слугувати підставою і передумовою для здійснення контрольно-наглядової діяльності суб'єктів публічного управління; відомості за всіма скаргами як щодо порушення принципу рівності, так і щодо порушення інших правових приписів мають рівною мірою перевірятись; незалежно від особи скаржника всі випадки отримання скарги мають однаково супроводжуватись перевіркою і вивченням дій, рішень, документів, які становлять предмет оскарження, на однаковому рівні (не можна, щоб одними скаргами нехтували, а за іншими проводили ґрунтовні перевірки; всі скарги мають однаково серйозно сприйматись) тощо.

Висновки. Таким чином, підсумовуючи викладене, наголосимо на тому, що адміністративне оскарження справді виконує роль одночасно і як засобу гарантування, і як сфери застосування принципу рівності громадян перед законом. При цьому принцип рівності, з одного боку, може становити предмет оскарження (його порушення, недотримання) та забезпечуватись за його допомогою (за допомогою вирішення адміністративної справи по суті), а з іншого, становить собою вимогу до процедури адміністративного оскарження. При цьому зміст принципу рівності варіюватиметься в залежності від того, до якої зі складових частин загального правового явища й процесу адміністративного оскарження висунуто вимогу стосовно його дотримання. Разом із тим сучасний стан нормативно-правового забезпечення принципу рівності громадян перед законом під час і за допомогою адміністративного оскарження перебуває на недостатньому рівні. Розглянутим нормативно-правовим актам, які регламентують порядок адміністративного оскарження або його окремі аспекти, властиві численні прогалини й недоліки, що виражаються, зокрема, у: відсутності нормативно-закріпленої вимоги з приводу дотримання принципу рівності громадян перед законом під час подання ними адміністративних скарг, здійснення суб'єктами публічного управління провадження за адміністративними скаргами тощо; відсутності нормативно-закріпленого механізму застосування й забезпечення принципу рівності під час адміністративного оскарження; та ін. Окреслена ситуація може бути виправлена шляхом внесення відповідних змін і доповнень, урахування запропонованих нами орієнтирів в регламентації способів та правил застосування принципу рівності під час адміністративного оскарження.

Список використаної літератури:

1. Загальне адміністративне право: навч. посіб. / Р.С. Мельник, В.М. Бевзенко; за заг. ред. Р.С. Мельника. К.: Ваіте, 2014. 376 с.
2. Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні: Закон України від 6 вересня 2012 р. № 5207- VI. Відомості Верховної Ради України. 2013. № 32. Ст. 412.
3. Про звернення громадян: Закон України від 2 жовтня 1996 р. № 393/96-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 47. Ст. 256.
4. Про першочергові заходи щодо забезпечення реалізації та гарантування конституційного права на звернення до органів державної влади та органів місцевого самоврядування: Указ Президента України від 7 лютого 2008 р. № 109/2008. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/109/2008>.
5. Про затвердження Інструкції з діловодства за зверненнями громадян в органах державної влади і місцевого самоврядування, об'єднаннях громадян, на підприємствах, в установах, організаціях незалежно від форм власності, в засобах масової інформації: Постанова Кабінету Міністрів України від 14 квітня 1997 р. № 348. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/348-97-%D0%BF/paran11#n11>.
6. Про затвердження Порядку розгляду звернень та організації особистого прийому громадян у Міністерстві юстиції України, його територіальних органах, підприємствах, установах та організаціях, що належать до сфери його управління: Наказ Міністерства юстиції України від 15 лютого 2017 р. № 388/5. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0229-17>.
7. Про затвердження Інструкції про порядок розгляду звернень і запитів та особистого прийому громадян в органах прокуратури України: Наказ Генеральної прокуратури України від 20 грудня 2017 р. № 357. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0065-18>.
8. Про затвердження Порядку розгляду звернень та організації проведення особистого прийому громадян в органах та підрозділах Національної поліції України: Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 15 листопада 2017 р. № 930. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1493-17>.
9. Про затвердження Порядку розгляду скарг у сфері державної реєстрації: Постанова Кабінету Міністрів України від 25 грудня 2015 р. № 1128. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1128-2015-%D0%BF>.
10. Про затвердження Порядку оформлення і подання скарг платниками податків та їх розгляду контролюючими органами: Наказ Міністерства фінансів України від 21 жовтня 2015 р. № 916. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1617-15>.
11. Про затвердження Порядку розгляду контролюючими органами скарг на вимоги про сплату недоїмки зі сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування та на рішення про нарахування пені та накладення штрафу: Наказ Міністерства фінансів України від 9 грудня 2015 р. № 1124. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0178-16>.

ІНФОРМАЦІЯ ПРО АВТОРА

Чехович Тетяна Валеріївна – кандидат юридичних наук, доцент кафедри конституційного права Київського національного університету імені Тараса Шевченка

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

Chekhovych Tetiana Valeriivna – Candidate of Juridical Sciences, Associate Professor of Constitutional Law Department of Taras Shevchenko National University of Kyiv